

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО
Кафедра педагогіки та психології**

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
Кафедра практичної психології та педагогіки**

ТЕОРІЯ КОНТРОЛЬНОСТІ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Матеріали наукових читань, присвячених 115-й річниці від дня народження Ярослава Івановича Цурковського – відомого українського вченого-психолога, громадського діяча

м. Львів, 20 лютого 2020 р.

УДК 159.9:378

Рекомендовано до друку вченою радою Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського 11 лютого 2020 року, протокол № 8.

Рецензенти:

Ковальчук Зоряна Ярославівна – доктор психологічних наук, професор;

Повстин Оксана Вікторівна – доктор педагогічних наук, доцент.

Теорія контрольності та актуальні проблеми сучасної психології: матеріали наукових читань, присвячених 115-й річниці від дня народження Ярослава Івановича Цурковського – відомого українського вченого-психолога, громадського діяча (20 лютого 2020 р., м. Львів). Львів, 2020. 186 с.

Редакційна колегія:

доктор педагогічних наук, професор *Пристапа Є. Н.*

доктор педагогічних наук, професор *Литвин А. В.*;

кандидат психологічних наук, доцент *Баклицька О. П.*;

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник *Вдович С. М.* (упорядник).

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник *Руденко Л. А.*;

доктор психологічних наук, доцент *Сірко Р. І.*;

кандидат педагогічних наук, доцент *Соловйов В. Ф.*

У збірнику матеріалів наукових читань розглядаються феномен видатного українського психолога і громадського діяча Я. І. Цурковського, психолого-педагогічні аспекти підготовки фахівців на сучасному етапі, методологічні засади становлення сучасного фахівця-психолога й актуальні проблеми сучасної психології.

Для науковців у галузі психології та педагогіки, психологів-практиків і педагогів закладів вищої освіти, аспірантів, ад'юнктів, докторантів.

© Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, 2020

© Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2020

© Автори, 2020

Зміст

Розділ 1

Феномен Я. І. Цурковського – видатного українського психолога і громадського діяча

Петро Сікорський

Я. І. Цурковський – поет душі людської 7

Світлана Вдович, Леся Зельман

Багатогранність особистості Ярослава Цурковського 10

Богдан Ковальчук, Андрій Окопний, Володимир Рихаль

Творча спадщина Ярослава Цурковського у формуванні світогляду студентів 15

Розділ 2

Психолого-педагогічні аспекти підготовки фахівців на сучасному етапі

Григорій Васянович, Ганна Коваль

Професійна підготовка майбутнього соціального працівника в технічному університеті: психолого-педагогічний контекст 20

Андрій Литвин

До питання інтеграції психології та педагогіки 23

Алла Аханова

Психологічні аспекти адаптації першокурсників в умовах закладу вищої освіти 28

Ольга Баклицька, Іван Баклицький, Сергій Мединський

Мотиваційна підструктура особистості студента ЗВО галузі фізичної культури і спорту та її аналіз 33

Тетяна Бешок

Використання психолого-педагогічних тренінгів у процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів 37

Петро Бойчук

Психологічний аналіз взаємодії викладача і здобувачів вищої освіти 41

Наталія Борбич

Психологічні чинники і показники успішності студентів у навчально-професійній діяльності 43

Руслана Ваврик

Підвищення якості професійної підготовки викладача кафедри музичного мистецтва 45

Олена Вавринів

Формування професійної емпатії майбутніх рятувальників шляхом соціально-психологічного тренінгу 50

Ірина Ковальчук

Психологічна готовність майбутніх учителів до формування компетентності брати участь у дискусіях та дебатах 54

Марія Козігора

Мотивація студентів як важлива умова успішного навчання 59

Розділ 2

Психолого-педагогічні аспекти підготовки фахівців на сучасному етапі

УДК 378.091.12:37.011

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА В ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ

*Григорій ВАСЯНОВИЧ, Анна КОВАЛЬ,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності*

*Галина ШЕВКУН,
Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного*

У статті розглядається актуальна проблема професійної підготовки майбутнього соціального працівника в умовах вищого технічного навчального закладу. Визначаються його головні професійні функції й обов'язки. На основі аналізу джерельної бази, а також багаторічного власного педагогічного досвіду робиться висновок про те, що процес підготовки майбутнього соціального працівника має відбуватися на професійному й особистісному рівнях, професійна підготовка названого фахівця не у всьому відповідає запитам суспільства й очікуванням самої особистості. Особливо це стосується недосконалості навчальних планів і програм, слабкого матеріально-технічного забезпечення, непрофесійного використання інноваційних технологій та ін.

***Ключові слова:** соціальний працівник, професійна підготовка, функції, навчально-виховний процес, соціальний статус соціального працівника.*

Підготовка фахівця будь-якої галузі повинна здійснюватися на двох рівнях: суто професійному й особистісному. Що ж стосується безпосередньо підготовки майбутнього соціального працівника, то такий підхід вважаємо аксіоматичним. Безумовно, що в ідеалі кожний такий фахівець має бути компетентним у своїй справі. Це означає, що він має відповідати вимогам і характеру виконуваної роботи. У світовій практиці соціальними працівниками називають усіх тих, хто займається наданням будь-якої соціально-побутової допомоги, навіть не маючи спеціальної підготовки.

В Україні посадова одиниця соціального працівника з'явилася вперше в 1990 р. у зв'язку зі створенням нової системи соціального захисту. До цього часу багато функцій виконували педагоги, медики, профспілкові працівники, культурно-освітні працівники [3, с. 851]. Натомість сьогодні стає все більш очевидним той факт, що професія соціального працівника значною мірою є відмінною від названих професій [1; 2].

Основними функціями соціального працівника є: аналітико-гностична; діагностична; прогностична; організаційна; комунікативна; охоронно-захисна; посеред-

ницька; соціально-терапевтична; корекційно-реабілітаційна; попереджувально-профілактична та ін. Виконання всіх цих функцій базується на основі фундаментальних знань, умінь і досвіду, які набуваються ще в стінах навчального закладу. Навчання здійснюється на базі Державного галузевого стандарту спеціальності «Соціальна робота» та згідно з іншими нормативно-правовими документами.

Аналіз реального стану навчально-виховного процесу в технічних університетах засвідчує, що останнім часом професійна підготовка майбутнього соціального працівника зазнала значних позитивних змін, зокрема: суттєво вдосконалюється матеріальна база навчання; більш якісним стає його психолого-педагогічне забезпечення; нових рис набуває соціально-виховне й культурно-освітнє середовище; більш тісними стають взаємозв'язки навчальних закладів із різноманітними соціальними установами, громадськими організаціями; активніше використовується зарубіжний досвід тощо. Однак мусимо зазначити, що все ще недостатня увага до проблем розвитку соціальної роботи з боку держави, чиновників різних міністерств, безпосередньо дотичних до цієї вкрай важливої проблеми, часто-густо знецінюють зусилля професорсько-викладацького складу, адміністративного персоналу закладів освіти, спрямовані на якісну підготовку такого фахівця. Вкрай незадовільний статус соціального працівника призводить до того, що вже на третьому-четвертому курсах значна кількість студентів розчаровується або сумнівається у правильності вибору професії, а деякі із них залишають заклад або ж сяк-так «довчаються» заради отримання диплома.

Ще однією болючою проблемою у професійній підготовці майбутнього соціального працівника є катастрофічне збіднення більшої частини верств населення. Це призводить до того, що значна кількість студентів змушена не стільки навчатися, скільки працювати, як в Україні, так і за її межами. Тому непомірною стає відсутність студентів на теоретичних і практичних заняттях. Особливо негативно це позначається на вищому рівні – магістерському, що передбачає, передусім, набуття фундаментальних теоретичних знань, які самотужки здобути мало кому вдається. Отже, випускається, на жаль, такий собі «напівфабрикат» для здійснення соціальної роботи... І все це при тому, що не лише в Україні, а й у всьому світі соціальні проблеми зростають мало чи не в геометричній прогресії. У нас же моделі соціальних служб залишаються надто недосконалими, нечувано зростає кількість наркозалежних, безпритульних дітей (у великих містах розірваність шлюбів вже сягає за понад 50%). Все боліснішими стають рани війни, яку влаштували нам російські окупанти. Важко повірити, але факти свідчать про гірку правду: із тих, хто пройшов це страшне пекло війни, вже понад 1 000 із них здійснили суїцид, значна кількість потребує морально-психологічної та матеріальної допомоги.

Зазначимо, що це лише один бік проблеми, який пов'язаний із професійною підготовкою майбутнього соціального працівника у технічних університетах. Цей процес у жодному разі не може бути однобічним. Будь-яка однобічність шкодить справі. У цьому контексті надто важливим є особистісний аспект підготовки, який передбачає, передусім, духовно-моральне, культурологічне його забезпечення. Проведений нами аналіз дає підстави говорити про те, що у цьому питанні є також позитивні зрушення: навчальні програми, хай і повільно,

але все ж наповнюються духовним смислом, людськими цінностями, найважливішими складовими моральної культури тощо. Наприклад, у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності більш активно стали проводитися різні культурні заходи: екскурсії «Містом Лева», «Золотим кільцем улюбленого міста», культпоходи в музеї, театри і т. ін. Студенти і курсанти під проводом кураторів, викладачів організують цікаві зустрічі із видатними науковцями, культурними діячами міста й області тощо.

Останнім часом студенти і курсанти беруть активну участь у різноманітних заходах наукового і культурно-соціального спрямування (науково-практичні конференції, колоквиуми, семінари, диспути, діалоги культур тощо), де відбувається обмін досвідом, налагоджуються нові знайомства і взаємозв'язки, які сприяють духовному зростанню особистості. Майбутні фахівці взаємно навчаються удосконаленню власного досвіду стосовно соціального супроводу (соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій людей), ефективному застосуванню соціальних норм, соціальних технологій, а головне – усвідомлюють свою морально-правову відповідальність за свою діяльність. У них формуються і розвиваються такі духовні якості, як милосердя, емпатійність, почуття морального добра, справедливості, любові та совісті. Це, своєю чергою, дозволить майбутньому соціальному працівникові гуманно ставитися не лише до соціально занедбаних, безпритульних дітей (дітей, які мають особливі потреби), а й до людей похилого віку, тих, хто пережив тяжкі життєві випробування. Це додає самому майбутньому соціальному працівникові впевненість у тому, наскільки потрібно іншим, усьому суспільству і Богові є його професія, отже, саме тут він знаходить підкріплення власного соціального самовизначення й самореалізації.

Отже, на основі викладеного можна зробити висновок про те, що професійна підготовка майбутнього соціального працівника залишається бути актуальною проблемою. Вона здійснюється як у класичних, гуманітарних, так і технічних університетах на двох рівнях: суто професійному й особистісному, які повинні утворювати єдину цілісність, щоб ця підготовка була продуктивною і відповідала запитам суспільства й особистості.

Бібліографія

1. Васянович Г. П., Логвиненко В. М. Соціальна робота: методологічні аспекти наукових досліджень. *Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток* : Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 24–25 травня 2018 р. / За заг. ред. Кривачук Л. Ф., Нагірняка М. Я. Львів : СПОЛОМ, 2018. С. 151–162.
2. Васянович Г. П. Соціальна робота у педагогічній теорії і практиці Василя Сухомлинського (до 100-річчя від дня народження геніального українського педагога). *Василь Сухомлинський: наукові праці / упоряд. та наук. ред. П. І. Сікорський, Д. Д. Герцюк*. Львів : Бадікова Н. О., 2018. С. 129–141.
3. Карпенко О. Г. Соціальний працівник. *Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний редактор В. Г. Кремень*. К. : Юрінком Інтер, 2008. С. 851–852.